

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet/Tanszék	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	LM 4061, LM 4161, LLM 4261 A 19. század második felének magyar irodalma						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	Dr. T. Szabó Levente egyetemi docens						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. T. Szabó Levente, Dr. Berki Tímea, Dr. Zabán Márta						
2.4 Tanulmányi év	MA2	2.5 Félév	2	2.6. Az értékelés módja	Vizsga	2.7 A tantárgy típusa	Kö, A
	MB						
	2						

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	6/5	melyből: 3.2 előadás	3	3.3 szeminárium/labor	3 (B: 2)
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	9	melyből: 3.5 előadás	6	3.6 szeminárium/labor	3 (B: 2)
3.7 Egyéni munka össz-óraszama					
3.8 A félév össz-óraszama	126				
3.9 Kreditszám	5 (B szakon: 6)				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

5.1 A tantárgy általános célkitűzése	Ismert, bevett és a hallgatók számára teljességgel ismeretlen, kánonbővítő céllal beemelt alapszövegek értelmező feldolgozása és az így nyert nézőpontok, fogalomrendszerek, illetve interpretációs technikák alkalmazása kijelölt klasszikus magyar irodalmi és velük összefüggő világirodalmi művek összehasonlító vizsgálatában.
5.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	A tantárgy részletes alapozó bevezetés a klasszikus magyar irodalomba, alaptárgyként heti háromórás előadás (és ugyanekkora szeminárium) formájában problémacentrikusan járja körül a 19. század második felének magyar irodalmát európai kulturális és irodalmi kontextusban, külön sorozatot szentelve a modernizáció és az irodalom lehetséges történeti összefüggéseinek és különleges hangsúlyt fektetve a hasonló időszakot értelmező európai irodalomtörténeti eredményekre.

6. A tantárgy tartalma

6.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés a 19. század „második felének” „magyar” „irodalmába”. Mitől és hogyan korszak a 19. század második fele az irodalomban? A korszak forrástípusai, korszakhatárai, az irodalomtörténet és a korszakkal foglalkozó más historiográfiai ágazatok lehetséges viszonya. Az irodalom nemzetfogalmi: az irodalmi nemzetfogalmak szerepe a korabeli magyar nemzetépítési törekvésekben. Hogyan, miért és mikor lehet / érdemes világirodalmi kontextusban érteni a korszak magyar irodalmát?	Problémafelvetés és a irodalomolvasó hallgatók érintettségének kiderítése Fogalom-tisztázó magyarázat és a fogalmak, elméleti koncepciók demonstratív olvasástechnikai alkalmazása.	
2. Az irodalom társadalomtörténeti értelemben vett modernizációja: az irodalmi szakmák / hivatások / foglalkozások létrejötte. A modern magyar irodalmi értelmiség létrejötte és legfontosabb ideológiai európai irodalmi környezetben	Jelenségek és klasszikus magyar irodalmi szövegek összefüggéseinek értelmezése.	
3. A társadalomtörténeti értelemben vett specializált modern tudományok kialakulása és az irodalmi mező szakosodása: a szépirodalom és az irodalmi metabeszéd elválása. Az irodalmi metabeszéd specializált formáinak létrejötte: az irodalmi kritika mint műfaj önállósulása és változatainak kialakulása, a narratív irodalomtörténet kezdetei, a magyartanári szerep kialakulása és tartalma. Az irodalmi szakosodás formáiról való viták: a szaknyelv kimunkálásának dilemmái.	Idem	
4. Az irodalmi kultuszképződés századközépi mechanizmusai. Az irodalmi megőrzés új politikája és a modern, nyilvános múzeumok létrejötte. Az irodalmi emlékezet és a modernség új vizuális fordulata: a panteonizáció, a muzealizáció és az irodalmi kultuszok vizualitása.	Idem	

5. A modern dilettantizmus kialakulásának mechanizmusai a magyar irodalomban: az amatőr és a dilettáns fogalmainak szerepváltása és a dilettantizmus értékelő képzetté válása a 19. század közepének jelentős irodalmi eszmecseréiben. A dilettantizmus és irodalmi profizmus új megkülönböztetésének szerepe az irodalmi modernizációban.	Idem	
6. A világ első összehasonlító irodalomtudományi lapja, az Összehasonlító Irodalomtörténelmi Lapok / Acta Comparationis litterarum Universarum. Nemzeti és nemzetközi kontextusok egy fórum működésének megértéséhez	Idem	
7. Kisajátított korszak? A újrafeltalált középkor változatai a 19. századi magyar és világirodalomban. Az „újrahasznosított” középkor mint a magyar és európai epika sikerének egyik mozgatórugója	Idem	
8. A modernitás irodalmi diskurzusai és a szöveggé írt város: metropolisz-narratívák a 19. század végének magyar és közép-európai irodalmi diskurzusában. Elhagyatottság, vidékiség: a kisváros mögöttes tere az irodalomban és a modern provincializmus képzetének feltűnése.	Idem	
9. Az új népiesség és az antimodernizmus kulturális toposzai. Az új népiesség változatai, az irodalmi regionalizmus változatai és az irodalom által forgalmazott Erdély-képek. A primitív mint modern: a népi primitivitás képe, a primitivizmus művészeti irányzata és a modernizáció hagyománybontó elképzelései az új népiesség egyik vonulatában.	Idem	
10. A modernista szubjektum néhány új elbeszélési stratégiája a prózában, a lírában és a drámában: az én szóródása és a nárcizmus poétikai következményei. A bohémság és a dandyizmus mint társadalmi jelenségek és irodalmi alakváltozataik Mikszáth, Ignóty, Asbóth, Tolnai és mások szövegeiben. A szubjektum elbeszélése és a novellaciklus mint poétikai képződmény	Idem	
11. A betegség mint az irodalmi modernség értelmező metaforája. A kórok szerepe a nyugati és magyar naturalista poétikai elképzelésekben. Ajzószer, kábítószer és poétikai stratégia: az érzékelés modern poétikái. Nevrozusság, hisztéria, örület, bolondság: a normalitás és az örület társadalomtörténeti reprezentációi és irodalmi újraírásai Thury, Mikszáth, Lovik, Csáth és mások műveiben. Hisztérius testek: a test modernista poétikái a magyar irodalomban.	Idem	
12. Művészetképek és művészetértelmezések a 19. század utolsó időszakának magyar irodalmában. Az antikvitas mint sajátos kulturális tradíció instrumentalizálása a magyar irodalmi modernségben.	Idem	
13. A magyar színházi élet alakulása a 19. század második felében, különös tekintettel a Kolozsvári Színház működésére	Idem	
14. A „fiatal írók” irodalma és az irodalmi lázadás önértelmező elbeszélései a századforduló irodalmában. Az új irodalmi csoportosulások és a korszakváltás vélelmezése: <i>A Hét</i> és a <i>Nyugat</i> indulása.	Idem	

Kötelező szépirodalmi munkák

Ady Endre: [három összefüggő tárcalevél ismerete Ady párizsi tudósításaiból](#)

Ambrus Zoltán: *A gyanú*

Arany János: *Évnapra, Ősszel, Vojtina-levelek, A sárkány, Gondolatok a békekongresszus felől, Letésem a lantot, Kertben, Évek, ti még jövőendő évek, Fiamnak, Mint egy alélt vándor, Az örök zsidó, Rákócziné, A walesi bárdok, Ágnes asszony, Szondi két apródja, V. László, Rozgonyiné, Török Bálint, Szibinyáni Jank, Szondi két apródja, A hamis tanú, Ágnes asszony, Széchenyi emlékezete, Honann és hová?, A lepke, Vásárban, Hidavatás, Az üneprontók, Tetemrehívás, A képmutogató, Kozmopolita költészet, Tamburás öregúr, Kertben, Vörös Rébék, Naturam furca expellas..., Honnan és hová, A tölgyek alatt, Éjjéli párbaj, Az üneprontók, Tengeri-hántás, Epilógus*

A nagyidai cigányok, Keveháza, a Toldi-trilógia darabjai, Bolond Istók

Naiv eposzunk, Irányok

Arany László: *A délibábok hőse*

Asbóth János: [Álmok álmodója](#)

Bródy Sándor: *Rembrandt eladja a holttestét*

Cholnoky László: *Bertalan éjszakája*

Czóbel Minka: *Eunoia*

Csáth Géza: *A varázsló kertje, Mesék, amelyek rosszul végződnek*

Csiky Gergely: *Gombos úr válópöre*

Gozsdu Elek: *Spleen*

Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája, [A tárcaelbeszélésekről](#)*

Heltai Jenő: *De profundis, Tőzsde-dal*

Ignotus Hugó: *Kelet népe, [A Slemil keservei](#)*

Jókai Mór: öt összefüggő, irodalomszemléleti természetű publicisztikai szöveg ismerete az 1860-es évekből

Az élet komédiásai vagy Egy ember, aki mindent tud

Jósika Miklós: *Két élet*

Justh Zsigmond: *Művészszerелеm*

Kemény Zsigmond: *A szív örvényei, Rajongók*

Kiss József: *De profundis, Influenza*

Komjáthy Jenő: *Schopenhauer*

Lovik Károly: *A gyilkos, Árnyéktánc*

Meltzl Hugó / Hugo von Meltzl: *A kritikai irodalomtörténet fogalmáról*

Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Mikszáth Kálmán: *A jó palócok, Új Zrínyiász, Új Zrínyiász*

Petelei István: [Klasszi](#), *Paraszttségven*

Reviczky Gyula: *Arany Jánosnak, Don Juan a másvilágon*

Thury Zoltán: *Az ember, aki hazaballagott*

Tömörkény István: [Postavárás](#)

Vajda János: <i>A kárhozat helyén, Húsz év múlva, Harminc év után, A virrasztók, Luzitán dal, De profundis, Memento mori, Köröndnél, Vasúton</i> Kötelező szakirodalmi munkák: Dávidházi Péter, <i>“Peragit tranquilla potestas quae violenta nequit”</i>: a hatalom ígérete az Új Magyar Múzeum claudianusi mottójában = D.P., Egy nemzeti tudomány születése. Toldy Ferenc és a magyar irodalomtörténet , Akadémiai-Universitas, Bp., 2004, 619-668. Hites Sándor, A pénz mint papír és írás: Jókai esete a bankjegyekkel 1848-ban = “Író leszek, semmi más...” Irodalmi élet, irodalmiság és öntükröző eljárások a Jókai-szövegekben, szerk. Hansági Ágnes és Hermann Zoltán, Balatonfüred 2015, 63-81. Török Zsuzsa, Romantikus nemzetépítés. Harcos nők Arany János epikájában = Tény és fikció. Tudomány és művészet a nemzetépítés büvkörében a 19. századi Magyarországon, szerk. Lajtai Mátyás és Varga Bálint, Mta, Bp., 2015, 67-84. T. Szabó Levente, Mikszáth, a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában, L’Harmattan, Budapest, 2007. (Ligatura Könyvek 3.) (két, tetszőlegesen választott fejezet a hallgató által ismert szövegekhez) <i>Magyar irodalom</i>, szerk. Gintli Tibor, Akadémiai Kiadó, 2010. (két, szabadon, a hallgató érdeklődésének és tájékozódásának megfelelően választható fejezet a kézikönyvnek a 19. század második felét tárgyaló, Szilágyi Márton és Vaderna Gábor által írt részéből)		
6.2 Szeminárium ELSŐ SZEMINÁRIUMI CSOPORT [MAGYAR–ANGOL]: 1. Bevezetés a “19. század” “második felének” “magyar” “irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak. Mitől modern a modern magyar irodalom? 2. A groteszk változatai a 19. század közepének magyar és világirodalmában Arany János: <i>Bolond Istók</i>	Didaktikai módszerek	Megjegyzések

Gogol: *Az orr*

3. Irodalmi rendszer és testkánon: Arany János: *A nagyidai cigányok*, *Alkalmatosságra írott versek* (*Disznótoros versek*)

Milbacher Róbert, „Rólad a mese meztlábos cigány múzsaleány!?” (Második közelítés A nagyidai cigányokhoz), ItK 1997/3–4., 347–383. (új változata: Milbacher Róbert: „...földben állasz mély gyököddel...” A magyar irodalmi népiesség genezisének akkulturációs metódusa és pórias hagyományának vázlata. Osiris Kiadó, 2000.)

4. A világirodalom modern feltalálása és képzetei

Az *Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok* (később: *Acta Comparationis Litterarum Universarum*) első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyórat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező

5. Irodalomszemléleti keretek és a történelmi regény poétikája Kemény Zsigmondnál

Kemény Zsigmond: *Rajongók*

Bényei Péter: *A történelem és a tragikum vonzásában. A történelmi regény műfaji változatai és a tragikum kérdései Kemény Zsigmond írásművészetében*, Debrecen, 2007, 318-366.

6. Hibrid történelmek: Mikszáth Kálmán, *Új Zrínyiász*

7. Művészet-értelmezések a modernségben

Asbóth János: *Álmok álmodója*

Tolsztoj: *Kreutzer-szonáta*

8. Módszertani szeminárium: szemináriumi dolgozatok előzetes bemutatása és megbeszélése

Minden szemináriumi csoport bemutatja a projektmunka állását, a majdani dolgozat tervezetét, logikáját, válaszol a csoport részéről felmerülő kérdésekre. A bemutatók minősítése szerves részét képezi a szemináriumi jegynek.

9. A Don Quijote-toposz újraírásai

Mikszáth Kálmán: <i>Beszterce ostroma</i> Gustave Flaubert: <i>Bouvard és Pécuchet</i> (eredetileg magyarul: <i>Két újkori Don Quijote</i>, 1882.) 10. Ironikus prózapoétikai megoldások Jókainál Jókai Mór: <i>Egy ember, aki mindent tud</i> 11. A város mint kulturális metafora: irodalmi víziók a modernizálódó nagyvárosról Heltai Jenő: <i>A Kerepesi út, Tőzsde-dal</i> Ambrus Zoltán: <i>Midás király</i> 12. Őrület és modern prózapoétika Kosztolányi Dezső : a <i>Bolondok</i> című kötet anyaga E. A . Poe : <i>Dr. Kátrány és Toll professzor módszere</i> 13. Szerepjáték, felbomló személyiség: Cholnoky László, <i>Prikk mennyei útja</i> 14. Lapkultúra és irodalmi kánon : A Hét és A Nyugat indulása (a folyóiratok első három lapszámának alapos ismerete kötelező) Szegedy Maszák Mihály, Világirodalmi távlat megteremtése. 1908. Megjelenik a Nyugat folyóirat első száma = A magyar irodalom története 1800-tól 1919-ig, szerk. Szegedy-Maszák Mihály — Veres András, Gondolat, Bp., 2007.		
MÁSODIK SZEMINÁRIUMI CSOPORT [MAGYAR–VEGYES (német, olasz, finn, orosz, japán, olasz stb.):		

1. Bevezetés a „19. század” „második felének” „magyar” „irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak 2. A többszólamúság technikái és fokozatai a 19. század közepének prózájában Kemény Zsigmond: <i>A szív örvényei</i> Dosztojevskij: <i>A hasonmás. Pétervári történet</i> 3. A kulturális emlékezet (emlékeztetés) politikája és a századközépi vizuális fordulat Akadémiai emlékkönyv a Kazinczy Ferenc születése évszázados ünnepéről, Pest, 1859. – a Vasárnapi Újságnak és a Kolozsvári Közlönynek az ünnepségekre vonatkozó szövegei és képei <u>Dávidházi Péter, “Isten másodszülöttje”. A magyar Shakespeare-kultusz természetrajza, Budapest, Gondolat, 1989, 1–27. (ajánlott: 318–330.)</u> 4. A bukás és a csalódottság modernista elbeszélései és irodalmi toposzai Kemény Zsigmond: <i>Rajongók</i> 5. A pikareszk és újraértelmezése az „elveszett nemzedékek” szövegeiben Arany László, <i>A délibábok hőse</i> Nyikolaj Vasziljevics Gogol, <i>Revizor</i> Imre László: A magyar verses regény, Akadémiai, 1990. (projektcsoportonként egy-egy fejezet kötelező) 6. Az örület prózapoétikái és a modernista elbeszélés Mikszáth Kálmán: <i>Beszterce ostroma</i> Ny. V. Gogol: <i>Egy őrült naplója</i> 7. A korai magyar sci-fi és a tudomány utópisztikus víziója Jósika Miklós: <i>Két élet</i> 8. A szemináriumi projektfeladatok bemutatása, közös megbeszélése Minden szemináriumi csoport bemutatja a projektmunka állását, a majdani dolgozat tervezetét, logikáját, válaszol a		
--	--	--

csoport részéről felmerülő kérdésekre. A bemutatók minősítése szerves részét képezi a szemináriumi jegynek.

9. A világirodalom modern feltalálása és képzetei

Az Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok (később: *Acta Comparationis Litterarum Universarum*) első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyóirat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező

10. A nyomolvasás mint kulturális metafora a 19. század végén

Ambrus Zoltán: *A gyanú*
Tóparti gyilkosság

11. A Ninive-toposz modern alakváltozatai és a biblia narratívák státusa a korai modernista magyar irodalomban

Ambrus Zoltán: *Ninive pusztulása*
Anatole France: *Thaïs*

12. A detektívtörténet és a modernista elbeszélés reflexív fordulata

Mikszáth Kálmán: *Szent Péter esernyője*
E. A. Poe : *Az ellopott levél*

13. Éntörténet, szerepjáték, felbomló személyiség:

Cholnoky László: *Szent Bertalan ájszakája*

Kosztolányi Dezső: *Lidérc*

14. Lapkultúra és irodalmi kánon : A Hét és A Nyugat indulása

(három lapszám alapos ismerete kötelező az első évfolyam anyagából mindkét lap esetében)

Szegedy Maszák Mihály, Világirodalmi távlat megteremtése. 1908. Megjelenik a Nyugat folyóirat első száma = A magyar irodalom története 1800-tól 1919-ig, szerk. Szegedy-Maszák Mihály — Veres András, Gondolat, Bp., 2007.

--	--	--

7. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
7.4 Előadás kombinált vizsgája (írásbeli, szóbeli)	L. alább		A jegy 2/3-a
7.5 Szeminárium	Alapos, szakszerű, kreatív munka, komplex csoportmunkába való beilleszkedés és kezdeményező szerep		A jegy 1/3-a

7.6 Minimális követelmények

A félévi vizsga az előadás és a szeminárium szövegeinek ismeretét, és az ezekre a szövegekre alapozott szövegértési képességeket és készségeket kívánja felmérni. A tárgy vizsgája három részvizsgából tevődik össze:

1. A *szemináriumi minősítést* a félévi szemináriumi munka és a szemináriumi dolgozat középátlánya adja. Ha ez eléri az öt pontot, akkor írásbeli és szóbeli vizsgával folytatódik a féléves vizsga. A szemináriumi dolgozatok elbírálási kritériumai: innovatív gondolatmenet, önálló, értelmező jellegű szövegkezelés, filológiai alaposág és pontosság.

2. *tesztszerű írásbeli*

3. ezt még a teszt napján *szóbeli* követi egy tétellel a szemináriumból, hárommal az előadásból

A pótvizsgák írás- és szóbelijére bárki beléphet, de a szemináriumi jegy hiányában nem számolható végleges jegy mindaddig, amíg a hallgató nem szerzi meg az átmenő szemináriumi minősítést. A részjegyek még egy évig érvényesek.

A szemináriumi dolgozat a 2015-2016-os egyetemi évben a T. Szabó Levente által oktatott három szemináriumi csoportban ún. projektfeladat formájában készül: az első héten a hallgatók négyes-ötös csoportokat alakítanak, kutatási feladatok közül választhatnak, majd a második héten kötelező konzultáción beszélnek át a csoportokban készítendő szemináriumi dolgozat céljait, elvi és gyakorlati kérdéseit. A második héttől kezdődően a csoportok közös online (blog)felületet vagy facebook-csoportot hoznak létre, s hetente kb. egy oldalnyi, nyilvános, az évfolyam által is olvasható bejegyzésben jelzik a szakmai projekt állapotát. A csoportok a félév 8. hetének szemináriumán nyilvánosan mutatják be és vitatják meg a részeredményeket: kitűnő bemutató esetén a végső vizsgajegyhez hozzáadott, megelőlegezett bónuszpont jár. A szemináriumi projektdolgozatok a *mindenki egyért – egy mindenkiért* elv alapján kerülnek elbírálásra: tehát a csoport minden tagja azonos jegyet kap (kivéve akkor, ha valamelyikük bizonyíthatóan másként teljesített, mint a többiek). A projektfeladat célja, hogy a hallgatók egymástól is tanulva, egymást kiegészítve, kompetitív, de ugyanakkor barátságos környezetben, folyamatos munkával sajátítsák el az irodalomtörténet művelésének alapvető képességeit.

A szemináriumi dolgozatok leadási határideje: május 25, 19 óra (kizárólag elektronikusan, az online felületre feltöltve). A dolgozatok terjedelme projektfeladatok esetén 25 000-30 000 karakter (szóközzel).

Két szeminárium mulasztható. A részképzést, a fegyelmi ügyeket az érvényben levő egyetemi rendelkezések szerint kezeljük.

A 19. század második felének magyar irodalma

2015/2016. egyetemi év, II. félév, Monoszak – B. szak

Szemináriumvezető: dr. Zabán Márta

Szemináriumi munkarend

A szeminárium a 19. század második felét tárgyaló alapozó jellegű előadásnak a kiegészítése. Célja: alternatív szempontokat és új értelmezési stratégiákat nyújtani a másodéves hallgatók számára a 19. század második fele magyar irodalmának kutatásához és tanításához.

Vizsgafeltételek: Az e félévi jegy a szemináriumi munkából, a szemináriumi röpdolgozatok jegyeinek átlagából és a szemináriumi dolgozathoz (vagy a szemináriumi vitaindító előadott és írott változatának átlagából) áll össze. A szemináriumi dolgozatok elbírálási kritériumai: innovatív gondolatmenet, önálló, értelmező jellegű szövegkezelés, filológiai alaposág és pontosság. A szemináriumi dolgozatok elbírálása **egyedtől tízig** terjedő skálán történik.

A szemináriumon való részvétel csupán előfeltétele a szemináriumi minősítés adott félévi megszerzésének. A tizennégy szemináriumból **két alkalom mulasztható**. A szemináriumra való belépés alapfeltétele a kijelölt szövegek elolvasása. A hét-tíz oldalas szemináriumi dolgozatok és a vitaindítók írott változatának leadási határideje: május 25, 19 óra.

1. Bevezető szeminárium a 19. század második felének magyar irodalmába

2. „ha a hegy igazán megvolna: / Akkor a mi tervünk ugyan remek volna” – Az értelmezés problematikussága és az érzékiség jelenei *A nagyidai cigányokban*

Arany János, *A nagyidai cigányok* (1852)

Milbacher Róbert, Lágymajoránna illata. *A Nagyidai cigányok recepciójának diskurzus-elemzése* = Milbacher Róbert – Z. Kovács Zoltán szerk., *A maradék öröme. Tanulmányok a 19. század magyar irodalmából*, Osiris–Pompeji, Bp.–Szeged, 2001. 180–213.

3. Kemény Zsigmond: *Ködképek a kedély láthatárán* (1853)

Z. Kovács Zoltán: „Rögzött irány” és „háziélet”. Kemény Zsigmond *Férj és nő* és *Ködképek a kedély láthatárán* című regényei mint etikai narratívák, *Irodalomtörténet* 2014/2. 175–185. (http://www.irodalomtortenet.hu/pdf/IT_2014-2.pdf)

4. Kemény Zsigmond: *A rajongók* (books.google.com – 1858-9-es kiadás)

Szajbély Mihály: *Kemény és Jókai* = Szegedy-Maszák Mihály (szerk.): *A sors kísértései*. Tanulmányok Kemény Zsigmond munkásságáról születésének 200. évfordulójára, Ráció Kiadó, Bp. 2014. 346–359.

Hites Sándor: *Apokalipszis és történetiség* = Szegedy-Maszák Mihály (szerk.): *A sors kísértései*. Tanulmányok Kemény Zsigmond munkásságáról születésének 200. évfordulójára, Ráció Kiadó, Bp. 2014. 380–396.

Ajánlott: Pintér Borbála: *A levélolvasás aktusa A rajongókban*, *Irodalomtörténet* 2012/2. 180–197. (http://www.irodalomtortenet.hu/pdf/IT_2012-2.pdf)

5. Madách Imre: *Az ember tragédiája* (1861)

S. VARGA Pál: A tragédia kompozíciójának elvi problémái = *S.V.P.: Két világ közt választhatni. Világkép és többszólamúság Az ember tragédiájában*, *Argumentum*, Bp., 1997. 38–45.

6. Stratégiák a közelmúlt megjelenítésére

Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája* (1867)

Salamon Ferenc, *Balzac összes munkái*, BpSz, 1858. VI. füzet, 408–422. és Uő, *Irodalmi tanulmányok*, II. köt., Bp., 1889.

7. A népszínmű műfaji értelmezései. Tóth Ede: *A falu rossza* (1873)

Szigligeti Ede, *A dráma és válfajai*, Bp., 1874. 431–436.
[sz. n.], *Nemzeti színház*, Kelet 1878. június 8. VIII. évf. 131. sz. 532–533.
[sz. n.], „*Falu rossza*”, Magyar Polgár, 1875. október 26. IX. évf. 245. sz.
[sz. n.], *Szombaton*, Kelet 1875. szept. 20. 447.

8. Elbeszélő költemény – eposz – verses regény. A párhuzamosan alkotó két Arany.

Arany László: A délibábok hőse (1873), Arany János: Toldi szereleme (1879), Arany János Előszava a Toldi szerelméhez

9. Műfaj és világkép Jókai: Az élet komédiásai (1876) c. művében

Péterfy Jenő, Jókai Mór = P. J., Válogatott művei, Szépirodalmi, Bp., 1983, 603–631.

10. Művészetértelmezés Asbóth János regényében

Asbóth János: Álmodó (1878)

Asbóth János: Korszakunk művészi ideálja. Munkácsi [!] legújabb képéhez = *A. J. válogatott művei*, Kiczenko Judit (szerk.), Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Piliscsaba, 2002. 197–203.

Milbacher Róbert, „... valamit jelenteni akartam...”, Alföld 1998/1.

(<http://epa.oszk.hu/00000/00002/00025/milbacher.html>)

Ajánlott: *Pozsvai Györgyi, Visszanéző tükörben. Az Álmodó álmodója ezredvégi olvasata, Argumentum, Bp., 1998., 18–33, 122–127.*

11. „Az író azonban közbevág” – reflexív jelleg és műfaji problematikusság Mikszáthnál. Mikszáth Kálmán: Galamb a kalitkában (1892)

[Gyulai Pál] -i. = *Budapesti Szemle* 1892. 71. köt. 189. sz. 478–480. és Uő, *Bírálatok 1861–1903.*, Bp., 1911. 383–387.

Eisemann György, Irányzatok retorikája: „romantika” és „realizmus” = Uő, Mikszáth Kálmán, Korona, Bp., 1998.

12. Mikszáth Kálmán: Új Zrínyiász (1898)

T. Szabó Levente: Mikszáth, a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában, L'Harmattan – Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Budapest, 2007, 32–58. (Ligatura 3.)

Eisemann György, Mikszáth Kálmán, Korona, Bp. 1998. 48–66.

13. A szubjektum elbeszélhetőségének kérdései Cholnoky László Bertalan éjszakája című művében

14. Összefoglaló szeminárium

A 19. század második felének magyar irodalma

B és Mono szak

2015/2016-os tanév, 2. félév

Szemináriumvezető: dr. Berki Tímea

A szemináriumi minősítést a félévi szemináriumi munka és a szemináriumi dolgozat (vagy a szemináriumi vitaindító előadott és írott változata) középarányosa adja. A szemináriumi dolgozatok elbírálási kritériumai: innovatív gondolatmenet, önálló, értelmező jellegű szövegkezelés, filológiai alaposság és pontosság. A hét-tíz oldalas szemináriumi dolgozatok vagy vitaindítók leadási határideje 2015. május 25, 16 óra. Árpilis 15-ig minden hallgató köteles konzultáción bemutatni szemináriumi dolgozatának vagy vitaindítójának 2 oldalas tervét, az összegyűjtött primér és szekundér irodalmat és az addig végzett munkát. A dolgozat végleges változata írott / nyomtatott alakban nyújtható be.

A szemináriumra való belépés alapfeltétele a kijelölt szövegek elolvasása.

A szemináriumi anyag vizsgaköteles.

Két szeminárium mulasztható.

1. Bevezetés a 19. század második felének magyar irodalmába

2. Eltérő irodalmi regiszterek

Arany János: *A nagyidai cigányok, Alkalmatosságra írott versek (Disznótoros versek)*

Dávidházi Péter, Az idegen nő testének varázsa (Az érzékiség határátlépései Arany költészetében), Alföld 1998. november, 89–103.

Milbacher Róbert, „Rólad a mese meztelábos cigány múzsaleány!?” (Második közelítés A nagyidai cigányokhoz), ItK 1997/3–4., 347–383.

3. Világkép és többszólamúság 1.

Kemény Zsigmond, *A szív örvényei*

Bényei Péter, „*A szerelem élete*” (*A Kemény-elbeszélések világképe és poétikája*) = Kemény Zsigmond, *Kisregények és elbeszélések*, s.a.r., jegyz. Bényei Péter, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1997, 257–280.

4. Művészetértelmezés Asbóth János regényében

Asbóth János: *Álmok álmodója* (1878)

Ajánlott:

Milbacher Róbert, „...*valamit jelenteni akartam...*” (*Darvady Zoltán panaszkodásáról*) = Alföld 1998/1.

5. A magyar verses regény

Arany János, *Bolond Istók*

Arany László, *A délibábok hőse* (1873)

Byron, *Don Juan*

6. „Az ember jelleme az ember sorsa.” Narrativitás és prózapoétika

Reviczky Gyula, *Apai örökség*

Ajánlott:

Boldog Zoltán, *Nyomozás az Apai örökség eltűnt paratextusainak ügyében* = *A látható könyv*, szerk. Hász-Fehér Katalin, Szeged, Tiszatáj Könyvek, 2006, 137-156.

Szilágyi Márton, *Egy átírás tanulságai. Reviczky Gyula Apai örökségének két változata* = Alföld 1994/10, 57–68.

7. Szociális kérdések irodalmi megjelenítése 1.

Bródy Sándor: *A dada*

Henrik Ibsen, *A vadkacsa*

8. Szociális kérdések irodalmi megjelenítése 2.

Thury Zoltán, *Az ember, aki hazaballagott és Emberhalál*

9. Szubjektum-koncepciók

Czóbel Minka: *Eunoia, Tört sugárban*

Komjáthy Jenő: *Delíriumban*

10. De profundis – variációk egy témára?

Heltai Jenő, Kiss József, Vajda János azonos címet viselő költeményei

11. Differenciálódó lapkultúra a 19. század második felében

A Hét vagy a Nyugat indulása – az első és utolsó három lapszám áttekintése

12. Novellapoétika és az elsődleges kontextus problémája

Petelei István, *Klasszi*

Török Zsuzsa: *A könyhasználatól Szűz Máriáig: az irodalom változó (sajtó)közegei* = Uő, Petelei István és az irodalom sajtóközege. *Média- és társadalomtörténeti elemzés*, Budapest, Ráció, 2011, 25–59.

13. Fordítás és nemzeti irodalom kérdése a 19. század végén – egy példa: Mihai Eminescu magyar nyelven

Mihai Eminescu, *Atât de fragedă*

Sándor József, *Cseresnyefa fehér virága*

Berde Mária, *Nyiló fehér*

Franyó Zoltán, *Oly zsenge vagy*

Berki Tímea, *Román költészet magyar nyelven a 19. század végén* = Uő, *Magyar–román kulturális kapcsolatok a 19. század második felében. Értelmiségtörténeti keret*, Kolozsvár, EME, 2012, 53–88.

Domokos Sámuel, *Új adatok Eminescu első magyar fordítóiról és méltatóiról* = D.S., *Magyar–román irodalmi kapcsolatok*, Gondolat, Bp., 1985, 44–54.

Ajánlott:

Tejaswini Niranjana, *A szövegek és a kultúrák reprezentálása: fordításelméletek és etnográfia* = N. Kovács Tímea, *A fordítás mint kulturális praxis*, Jelenkor, Pécs, 2004, 133–175.

14. Modernizálódó elbeszéléstechnika

Mikszáth Kálmán, *Szent Péter esernyője*

Ajánlott:

T. Szabó Levente, *A detektívtörténet és a populáris kultúra eljárásainak újraírása: a Szent Péter esernyője reflexív jegyei* = Uő, Mikszáth, *a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában*, L'Harmattan, Bp., 2007, 199–222.